

Andrej Lažeta

Vrata nebeška

*Duhovni, moralni in kulturni pomen
verskih resnic o Devici Mariji*

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27-312.47-284

LAŽETA, Andrej

Vrata nebeška : duhovni, moralni in kulturni pomen verskih resnic o Devici Mariji /
Andrej Lažeta ; [slikovno gradivo arhiv Marjana Smerketa iz Muzeja novejše in sodobne
zgodovine Slovenije ... et al.]. - 1. izd. - Ljubljana : Družina, 2024

ISBN 978-961-04-1148-2
COBISS.SI-ID 218028035

Spremna beseda	10
Uvodna beseda	14
1 Slovesno razglašene verske resnice oz. dogme o Devici Mariji	17
1.1 Sveto izročilo, Sveto pismo in cerkveno učiteljstvo	21
1.1.1 Sveto izročilo	22
1.1.2 Sveto pismo	24
1.1.3 Cerkevno učiteljstvo	25
1.1.4 Cerkevno učiteljstvo in teologija	26
1.2 Verske resnice in njihova hierarhija	28
1.2.1 Verske resnice glede na vsebino	29
1.2.2 Verske resnice glede na dogmatično definicijo	29
1.2.3 Primat resnice	31
1.3 Slovesno razglašene verske resnice in zaklad vere o Devici Mariji	33
2 Marija je v pravem pomenu sveta Božja Mati	37
2.1 Sveto pismo o Marijinem Božjem materinstvu	38
2.1.1 Sveto pismo z enakovrednimi pojmi izraža Marijino Božje materinstvo	38
2.1.2 Sveto pismo posredno izraža Marijino Božje materinstvo	40
2.2 Sveto izročilo o Marijinem Božjem materinstvu	44
2.2.1 Antiohijska (Sirska) teološka šola o Marijinem Božjem materinstvu	45
2.2.2 Nestorijanizem	51
2.3 Nauk cerkvenega učiteljstva o Marijinem Božjem materinstvu	54
2.3.1 Efeški koncil	56
2.4 Duhovni pomen verske resnice o Marijinem svetem Božjem materinstvu	59
2.4.1 Marijino duhovno materinstvo v redu milosti	68
2.5 Moralni pomen verske resnice o Marijinem svetem Božjem materinstvu	73
2.6 Kulturni pomen verske resnice o Marijinem svetem Božjem materinstvu	79
3 Marija je vedno devica	97
3.1 Sveto pismo o Marijinem vednem devištvu	102
3.1.1 Sveto pismo o Marijinem devištvu – <i>ante partum</i>	102
3.1.2 Sveto pismo o Marijinem devištvu – <i>in partu</i>	110
3.1.3 Sveto pismo o Marijinem devištvu – <i>post partum</i>	117
3.2 Sveto izročilo o Marijinem vednem devištvu	124
3.2.1 Kontroverze glede Marijina vednega devištva ob koncu 4. stoletja	126
3.2.2 Kontroverze s Helvidijem, z Bonosusom in Jovinianom	128
3.2.3 Izročilo o Marijinem vednem devištvu po 4. stoletju	132
3.2.4 Marijina zaobljuba devištva	133
3.2.5 Marijin deviški zakon s sv. Jožefom	136
3.3 Nauk cerkvenega učiteljstva o Marijinem vednem devištvu	142
3.4 Duhovni pomen verske resnice o Marijinem vednem devištvu	145
3.5 Moralni pomen verske resnice o Marijinem vednem devištvu	150
3.6 Kulturni pomen verske resnice o Marijinem vednem devištvu	156

4	Marija je spočeta brez madeža izvirnega greha	165
4.1	Sveto pismo o Marijinem brezmadežnem spočetju	168
4.1.1	Stara zaveza o Marijinem brezmadežnem spočetju	169
4.1.2	Nova zaveza o Marijinem brezmadežnem spočetju	174
4.2	Sveto izročilo o Marijinem brezmadežnem spočetju	177
4.2.1	Dojemanje Marijinega brezmadežnega spočetja v dobi cerkvenih očetov	177
4.2.2	Praznik Marijinega brezmadežnega spočetja	180
4.2.3	Dojemanje Marijinega brezmadežnega spočetja v dobi sholastike	181
4.2.4	Sveto izročilo o Marijinem brezmadežnem spočetju na Slovenskem	185
4.3	Cerkveno učiteljstvo o Marijinem brezmadežnem spočetju	188
4.3.1	<i>Ineffabilis Deus</i> in slovesna razglasitev 8. decembra 1854	189
4.4	Duhovni pomen verske resnice o Marijinem brezmadežnem spočetju	194
4.4.1	Posvetitev brez madeža spočeti Devici Mariji	196
4.5	Moralni pomen verske resnice o Marijinem brezmadežnem spočetju	199
4.6	Kulturni pomen verske resnice o Marijinem brezmadežnem spočetju	201
5	Marija je v nebo vzeta z dušo in s telesom	217
5.1	Sveto pismo o Marijinem telesnem vnebovzetju	221
5.1.1	Vstajenja od mrtvih, vnebohod in vnebovzetja v Svetem pismu	221
5.1.2	Starozavezna skrinja zaveze in Marijino vnebovzetje	227
5.1.3	Nova zaveza o Marijinem vnebovzetju	231
5.2	Sveto izročilo o Marijinem telesnem vnebovzetju	233
5.2.1	Najpomembnejši pričevalci vere v Marijino telesno vnebovzetje	233
5.2.2	Praznik Marijinega telesnega vnebovzetja	242
5.3	Cerkveno učiteljstvo o Marijinem telesnem vnebovzetju	246
5.3.1	<i>Munificentissimus Deus</i> in slovesna razglasitev 1. novembra 1950	246
5.3.2	Razglasitev Marijanskih dogem v 19. in 20. stoletju in ekumensko vprašanje	251
5.4	Duhovni pomen verske resnice o Marijinem telesnem vnebovzetju	252
5.5	Moralni pomen verske resnice o Marijinem telesnem vnebovzetju	257
5.6	Kulturni pomen verske resnice o Marijinem telesnem vnebovzetju	260
	Reference	268
	Viri	268
	Literatura	271

Spremna beseda

Papež Benedikt XVI. na vprašanje *Kaj Marija pomeni Vam osebno?* zelo lepo odgovori: »Izraz Božje bližine. Šele po Mariji je učlovečenje zares oprijemljivo. Zelo ganljivo je, da ima Božji Sin človeško mater in da smo tej materi vsi zaupani. Beseda Križanega, s katero Janezu zaupa Marijo kot njegovo mater, odmeva daleč onkraj tistega trenutka in sega v celotno zgodovino. S tem dejanjem molitev k Mariji vsakemu človeku odpira njegov poseben vidik zaupanja, bližine in čisto na splošno – odnosa do Boga ... Z liturgičnimi Marijinimi prazniki pa so mi vedno veliko pomenile šmarnice, oktobrski rožni venec in božje poti, torej marijanska ljudska pobožnost. In čim starejši postajam, tem pomembnejša in bližja se mi zdi Mati Božja.«

To pričevanje nas uglaši za branje pričujoče knjige, ki je posvečena Devici Mariji, materi »Najlepšega med človeškimi otroki« (prim. Ps 44,3). Krščansko izročilo od nekdaj Marijo imenuje »Vrata nebeška«, ker je po njej Odrešenik prišel na svet in po njej mi prihajamo k Jezusu: »Po Mariji k Jezusu«. Seveda je edino Jezus »vrata«, kakor sam pravi: »Jaz sem vrata« (Jn 10,7.9). »Kajti en Bog je; eden tudi sřednik med Bogom in ljudmi, človek Kristus Jezus, ki je dal samega sebe v odkupnino za vse« (1 Tim 2,5s). Marijino duhovno materinstvo do ljudi nikakor ne zatemnjuje in ne zmanjšuje tega edinega Kristusovega sředništva, temveč razodeva njegovo moč. »Zato blaženo Devico kličemo z naslovi priprošnjice, pomočnice, besédnice, sřednice. Vendar je to mišljeno tako, da dostojanstvu in učinkovitosti Kristusa, edinega sřednika, nič ne odvzame in nič ne doda« (C 62).

Podoba vrat je zgovorna in razumljiva. Spominja nas na videnje očaka Jakoba, ki je v sanjah videl »lestvico, postavljeno na zemljo in je njen vrh segal do neba. Božji angeli so hodili po njej gor in dol.« Ko se je Jakob zbudil iz spanja, je vzklíknil: »Kako častitljiv je ta kraj! To ni nič drugega kot hiša božja in vrata nebeška« (1 Mz 28,12.16-17). Gospod Jezus ob poklicanju Natanaela nekako spomni na očaka Jakoba in videnje naobrne nase: »Resnično, resnično, povem vam: Videli boste nebesa odprta in Božje angele gor in dol hoditi nad Sinom človekovim« (Jn 1,51).

3 Marija je vedno devica

Definicija druge marijanske dogme, ki izraža vsebino Marijinega vednega devištv, je sestavljena iz treh dopolnjujočih se definicij:

»*Maria est virgo ante partum, in partu et post partum.*«

»*Marija je devica pred porodom, med porodom in po porodu.*«

Definicijo verske resnice o Marijinem vednem devištvu¹³⁶ bi mogli izraziti zgolj z enim členom: *Maria est semper virgo* (Marija je vedno (vselej) devica), vendar se je izoblikovala gornja iz treh delov sestavljena formula (pred, med in po porodu), ker domala nihče v krščanski zgodovini ni nasprotoval Marijinemu devištvu v celoti, pač pa le parcialno. Tako so nekateri avtorji zanikali *virginitatis ante partum* – devištv pred poro-

dom, drugi avtorji *virginitatis in partu* – devištv med porodom in tretji *virginitas post partu* – devištv po porodu. Nekateri so zanikali tudi po dva člena. Zaradi tega se je v 4. stoletju izoblikovala zgornja formula, sestavljena iz treh členov.¹³⁷

V prvih dveh členih sta ob zgodovinski resničnosti dogodka vključena še čudeža deviškega spočetja in deviškega rojstva Jezusa Kristusa, medtem ko pri tretjem členu ne gre za čudež. V drugem členu gre za mnogo večji čudež kakor v prvem, saj drugi člen trdi soobstoj dveh materialnih teles v istem prostoru ob istem času. Čeprav Sveto pismo večkrat poroča o takšnih čudežih,¹³⁸ na kar so opozorili že cerkveni očetje (Strle 1964, 132), so

¹³⁶ Moralna teologija v devištvu loči: telesno (pri ženi glede na nespremenjenost telesa), formalno devištv (da se tudi v mislih in željah oseba nikoli smrtno ne pregreši zoper sv. čistost), čistost srca (da oseba želi s popolnoma čistim srcem služiti Bogu zaradi Božjega kraljestva). Pri Mariji ob vseh teh treh stopnjah devištv obstaja še celo *virginitatis sensus*, česar o nobenem drugem odraslem človeku ne moremo z gotovostjo trditi. Verska resnica o Marijinem vednem devištvu obravnava predvsem Marijino telesno devištv kot posledico posebnega Božjega posega in ker so druge stopnje Marijinega devištv posledica njenega brezmadežnega spočetja (Strle 1964, 112–113).

¹³⁷ Avtorji pred 4. stoletjem so Mariji po večini pripisovali naziv devica in devištv, ne da bi posebej poudarjali *virginitatis ante partum*, *virginitatis in partu* in *virginitatis post partu* in so pod temi vidiki njihova besedila bila analizirana pozneje.

¹³⁸ Npr: Jezusovo vstajenje iz zaprtega groba (Mt 28,1–6) in njegov prihod skozi zaprta vrata (Jn 20,19; Jn 20,26).

Marijinemu devištvu med porodom strastno nasprotovali racionalisti, medtem ko so ga doketi, seveda pod napačno predpostavko, da Jezus ni imel snovnega telesa, strastno zagovarjali.

Dogma o Marijinem vednem devištvu je v bistveni povezavi z dogmo o Marijinem svetem Božjem materinstvu, saj se v svoji vsebini med seboj dopolnjujeta in druga drugo razlagata, kakor bomo pokazali v nadaljevanju, posebej s pomočjo starozaveznih napovedi o Odrešenikovi (Mesijevi) materi in njihovih uresničitvah v Novi zavezi.

Preden se bomo posvetili svetopisemskim besedilom o Marijinem vednem devištvu, bomo temo Marijinega vednega devištva v Svetem pismu postavili v širši kontekst krščanske (katoliške) vere in teologije.

V knjigi *Sionska hči*¹³⁹ je Joseph Ratzinger (1927–2022) proti vsem novjšim pomislekom zoper Marijino vedno devištvo, ki so pogosto zgolj ponavljanje starih nasprotovanj, zavzel stališče, da je Jezusovo deviško spočetje v Mariji obvezujoča verska resnica na podlagi evangelija, ker če Jezusovo deviško spočetje razglasimo zgolj za simbolično, bomo nekoč prisiljeni razglasiti za zgolj simbolično tudi Jezusovo vstajenje od mrtvih in ne nazadnje tudi svoje zveličanje.

¹³⁹ Tukaj jo navajamo po hrvaškem prevodu *Kči sionska* (2008).

V časih zdravega krščanstva je bilo Marijino deviško materinstvo najdragocenejša posest krščanstva in razpoznavno sredstvo za učlovečenje Boga. Komur trditev o Marijinem vednem devištvu ničesar ne pove o Bogu in njegovem razodetju, nima prave podobe o Bogu in poskuša najti abstrakcije, s katerimi bi poskušal navidezno pojasniti navidezni problem Marijinega deviškega materinstva. Nekateri so tako poskušali abstraktno zagovarjati – med njimi tudi Ratzinger sam, kar je pozneje obžaloval –, da Jezusovo Božje sinovstvo na podlagi evangelija ne izključuje njegovega izvora iz običajnega zakona. Vendar odrešenjska zgodovina ni abstrakcija in tudi delovanje Boga v stvarstvu ni abstraktno niti simbolno (Strle 1980a, 162; 164 in 167), tako da se do Božjega delovanja v stvarstvu ne moremo opredeljevati zgolj abstraktno in simbolno.

Kardinal Christoph Schönborn (1945) ugotavlja, da se danes pogosto dvomi v Marijino vedno devištvo prav zaradi napačne eksegeze in dvomov v zgodovinskost evangelija, ki poroča o Jezusovem spočetju in otroštvu in se tako evangeliju pripisuje le literarno in simbolno vrednost. Po

drugi strani pa je na milijone ljudi pod vplivom Brownove *Da Vincijeve šifre* in podobne znanstveno nekritične trivialne literature, za katero je popolnoma jasno, da ne temelji niti na razumu, niti na dejstvih – in je torej konstrukt –, pripravljeno postaviti pod vprašaj Jezusovo deviško spočetje in verjame govoricam, ki obstajajo že od Jezusovih časov, da naj bi bil Jezus nezakonski sin nekega rimskega vojaka ali celo sv. Jožefa.¹⁴⁰ Tako so ljudje pod nekritičnim vtisom konstruktov pripravljeni

¹⁴⁰ V trditvi Judov: »Nismo rojeni iz prešuštva« (Jn 8,41) se morda skriva namig na govorice, ki so krožile o Jezusovem izvoru.

¹⁴¹ Ob zavračanju Kristusovega vstajenja od mrtvih pa kristjan niti ni več kristjan glede na Tertulijanov stavek: »Fiducia christianorum resurrectio mortuorum; illam credentes, sumus« – »Zaupanje kristjanov je vstajenje mrtvih; ko to verujemo, obstajamo« (KKC 991). Ko ostanemo brez vere, smo tudi popolnoma brez upanja, kar je papež Benedikt XVI. pojasnil na podlagi apostola Pavla: »Pavel spominja Efežane na to, kako so bili pred srečanjem s Kristusom 'brez upanja in brez Boga na svetu' (Ef 2,12). Pavel seveda ve, da so imeli bogove, da so imeli vero, a njihovi bogovi so postali vprašljivi in iz njihovih protislovnih mitov ni prihajalo nikakršno upanje. Kljub bogovom so bili 'brez Boga' in zato v temnem svetu, pred temno prihodnostjo. »In nihil ab nihilo quam cito recidimus« – »Kako hitro smo iz ničča padli nazaj v nič« pove neki nagrobni napis tistega časa, v katerem se neolepšano javlja zavest, ki jo ima Pavel v mislih. V istem smislu pravi Tesaloničanom: Ne bodite žalostni »kakor drugi, ki nimajo upanja« (1 Tes 4,13) /.../ V naši govorici bi rekli: krščansko oznanilo ni bilo samo »informativno«, marveč »performativno« – to pomeni: evangelij ni samo sporočilo o tem, kar je mogoče vedeti; evangelij je sporočilo, ki ustvarja dejstva in spreminja življenje. Temna vrata časa, prihodnosti, so odstranjena. Kdor ima upanje, živi drugače. Podarjeno mu je bilo novo življenje /.../ Efežani so bili pred srečanjem s Kristusom brez upanja, ker so bili »brez Boga na svetu«. Spoznati Boga – resničnega Boga, pomeni sprejeti upanje« (SPE 2-3). Zato je Božja beseda tako tolažilna, ko pravi: »OČE, (...) večno življenje je v tem, da spoznajo tebe, edinega pravega Boga, in katerega si poslal, Jezusa Kristusa« (Jn 17,3). »Bog, naš Odrešenik, hoče, da bi se vsi ljudje zveličali in prišli k spoznanju resnice« (1 Tim 2,3-4). »V nikomer drugem ni odrešenja; zakaj pod nebom nam ni dano nobeno drugo ime, po katerem bi se ljudje lahko rešili« (Apd 4,12), razen imena JEZUS (Predgovor KKC).

popolnoma brez utemeljenega razumskega argumenta podvomiti v dvajset stoletij nespremenjeno vero Cerkve in trditi, da je vera Cerkve abstrakcija naravne resnice, ne da bi pomislili, da v abstrakcijo pač nihče zares ne bi veroval, kaj šele 20. stoletij. Ob tem ni odveč pripomniti, da navadno tisti, ki dvomijo v Marijino vedno devištvo, ne sprejmejo niti Kristusa kot Boga niti kot Odrešenika in nimajo pojasnil za zgodovinske težave, ki se odpirajo ob njihovih trditvah, da Jezus Kristus ni učlovečeni Bog (npr. ob dogodku Jezusove pomnožitve kruha ali vstajenja od mrtvih, ki imata oba več tisoč verodostojnih prič).

Kdor bi torej zavračal Marijino deviško spočetje Jezusa, bi moral, če je dosleden, zavračati tudi druge temeljne resnice naše vere: učlovečenje, evharistijo (Kristusovo resnično navzočnost v evharistiji in ponavzočevanje njegove enkratne kalvarijske daritve v vsakokratnem obhajanju daritve svete maše), Kristusovo vstajenje od mrtvih itd.¹⁴¹

Saj vendar Marijino devištvo ni mit ali legenda, ki bi imela svoje temelje v poganstvu ali judovstvu, ker so se navsezadnje pogani in Judje vseskozi najbolj norčevali iz Jezusovega deviškega spočetja in deviškega rojstva ter Marijinega vednega

devišta. Mit namreč ne temelji na razumu in resnici, pač pa zgolj na abstrakciji in simbolih in tako razumskega premisleka in resnice ne prenese. Iz 2. stoletja imamo namreč judovska in poganstva pričevanja, da se je Judom in poganom zdelo smešno in neumno, da je Odrašenik Jezus Kristus spočet deviško, ne da bi ob tem poskušali odkriti resnico. Spomnimo samo na pogovor Trifona s sv. Justinom. Kristjani si torej niso izmislili Marijinega devištva, da bi povzdignili Marijo in Jezusa v oĉeh ljudi (Schönborn 2009, 105–106), pač pa so ponižno sprejeli, kar jim je Bog razodel glede Jezusovega deviškega spočetja in njegove deviške matere, čeprav so se Judje in pagani iz tega norčevali in jim je tako Marijino vedno devištvo, v oĉeh tega sveta, oteževalo oznanjevanje. Svojo vero so prvi kristjani pogosto izpričali z muĉeništvom, kot recimo škof in muĉenec sv. Ignacij Antiohijski: »Trdno ste prepriĉani glede našega Gospoda, da je bil v resnici iz Davidovega rodu po mesu (Rim 1,3), BoŹji Sin po BoŹji volji in moĉi (prim. Jn 1,3), ki ga je resniĉno rodila devica ... Pod Poncijem Pilatom je bil za nas resniĉno pribit na kriŹ v svojem mesu ... in resniĉno je trpel, kakor je tudi resniĉno vstal« (KKC 496). Priĉevanje sv. Ignacija je po Schönbornu enen izmed glavnih zgodovinskih dokazov za resniĉnost evangeljskega poroĉila in vere Cerkve v Marijino vedno devištvo (Schönborn 2009, 106).

»Čeprav je molk Markovega evangelija in novozaveznih pisem glede tega, da je Marija spoĉela deviško, vĉasih povzroĉal teŹave in so se mnogi tudi spraševali, ĉe ne gre tukaj za legende ali teološke konstrukcije, ki nimajo namena govoriti o zgodovinskem dogodku, je na to treba odgovoriti, da je vera v Jezusovo deviško spoĉetje naletela na Źiva nasprotovanja, posmehovanja ali nerazumevanja s strani neverujĉih, Judov in poganov (prim. sv. Justin, dial. 99,7; Origen, Cels. 1,32.69; idr.) in je tako zagotovo ni motivirala poganstva mitologija ali kakrŹnokoli prilagajanje idejam tistega ĉasa. Smisel deviškega spočetja je dostopen samo veri, ki gleda nanj v luĉi *nexus mysteriorum*, *medsebojne zveze* (*Kristusovih skrivnosti*) (KKC 90; E 11) od njegovega uĉloveĉenja do njegove pashe. Źe sv. Ignacij Antiohijski priĉuje za to povezavo: »Knez tega sveta ni vedel za Marijino devištvo in njen porod, kakor tudi ne za Gospodovo smrt: to so tri glasno govoreĉe skrivnosti, ki so se izvrŹile v BoŹjem molku (Ef. 19,1; prim. 1 Kor 2,8)« (KKC 498).

Ob tem napaĉnem dojemanju zgodovinskih evangeljskih dejstev, glede Jezusovega deviškega spočetja in Marijinega vednega devištva, ki jih

poudarja Schönborn, pa Ratzinger vidi težavo še v naši sodobni podobi sveta, ki mora nujno biti zgolj naraven in sicer naraven glede na naše do-
jemanje sveta, ki upošteva predvsem kartezianizem, ki želi telo in rojstvo
izriniti iz humanega (človeškega) v zgolj nekaj biološkega ter istočano
razglasiti, da je Božje delovanje v biosu in materiji neprimerno, kar pa
ne ustreza Božjemu razodetju, ki ga bomo v nadaljevnju predstavili.

Deviško spočetje in rojstvo sta tako danes kakor nekoč nekaj »izjemne-
ga« – sta izreden Božji poseg. Bog je namreč položil v svoje stvarstvo
trajne zakonitosti. Če pa Bog naredi izjemo, nas hoče spomniti na dve
stvari: (1) da »pri Bogu ni nič nemogoče« (Lk 1,37) in (2) da je Bog sam
izvir in darovalec življenja; vse ima svoj izvir v Očetu, »po katerem se
imenuje vsako očetovstvo v nebesih in na zemlji« (Ef 3,15). Potemt-
kem deviško spočetje glede na naravo nikakor ni nekaj nemogočega. Saj
v naravi obstajajo vse potrebne danosti za njegovo resničnost in ni ni-
kakršnega naravnega dokaza za njegovo neresničnost ali nemogočnost.

Obenem pa Ratzinger zatrdi, da se prav z izpovedovanjem vere v de-
viško spočetje, ki nam ga predstavlja Sveto pismo, najbolj temeljito od-
povemo svoji napačni predstavi o dualističnem dojemanju stvarnosti, ki
pogosto za zunanjim proslavljanjem telesnosti ponižuje in prezira svete
izvore življenja in življenje samo. S celotnim in realističnim – ne simbo-
ličnim in ideološkim – pojmovanjem Božjega razodetja torej najgloblje
prodiramo v stvarnost, saj bi s prilagoditvami kratkovidnim človeškim
merilom, hoteč ugajati ljudem, pravzaprav zabredli v »navidezno« res-
ničnost, brez temelja, ki je Bog in njegovo delovanje. Navsezadnje na
relativnem temelju o Bogu ne bi mogli spoznati nič gotovega in bi vse
v veri postalo simbol, katerega pomen bi določili sami, kar pa zagotovo
ne bi bila več razodeta vera (Strle 1980a, 166–168), pač pa naše mnenje.

5.1

Sveto pismo o Marijinem telesnem vnebovzetju

Glede svetopisemske opredelitve Marijinega vnebovzetja je papež Pij XII. v apostolski konstituciji *Munificentissimus Deus* navedel: »Vsi argumenti in preudarjanja svetih očetov in teologov [glede Marijinega telesnega vnebovzetja] so oprti na Sveto pismo, kot na zadnji temelj« (MD). Trditev na prvi pogled preseneča, saj Marijino vnebovzetje v Svetem pismu ni omenjeno. Pij XII. pa uči, da ta temelj obstaja: »Ker nam namreč [Sveto pismo] pred oči postavlja premilo Bogorodico, ki je s svojim sinom najtrdneje sklenjena, ko jo prikazuje kot vedno navzočo v Kristusovem odrešilnem delovanju« (MD).

Oglejmo si torej svetopisemski temelj za Marijino telesno vnebovzetje.

5.1.1 Vstajenja od mrtvih, vnebohod in vnebovzetja v Svetem pismu

»Jezusovo vstajenje od mrtvih je najvišja resnica naše vere v Kristusa« (KKC 638). Ker: »Če Kristus ni vstal od mrtvih, potem je prazno naše oznanilo, prazna tudi naša vera« (1 Kor 15,14). Za dokaz Kristusovega resničnega in telesnega vstajenja od mrtvih so apostoli zapustili dvoje zgodovinskih dejstev oz. dogodkov ali dogajanj: pričevanje o praznem grobu Jezusa Kristusa in srečanja z njim po njegovem vstajenju od mrtvih.

Apostol Pavel piše Korinčanom: »Izročil sem vam predvsem to, kar sem sam prejel: Kristus je umrl za naše grehe, kakor je v Pismih. Pokopan je bil in tretji dan je bil obujen, kakor je v Pismih« (1 Kor 15,3-4). Poglejmo torej, kako je v pismih.³⁵²

³⁵² Tukaj bomo upoštevali le vstajenje in poveličanje Kristusovega telesa, v kolikor nas to zanima glede na Marijino telesno vnebovzetje, tako da pregled ne bo natančna sinoptična eksegeza ali analiza Kristusovega vstajenja od mrtvih in vnebohoda v Novi zavezi.

Po Matejevem evangeliju sta Marija Magdalena in druga Marija našli na velikonočno jutro s kamnom zaprt in zapečaten, toda prazen grob Jezusa Kristusa, ki ga je angel odprl pred njima in jima razložil, da je Kristus vstal od mrtvih, kar je podkrepil z dejstvom, da Kristusovega telesa ni bilo več v grobu, še preden ga je odprl. Ko sta Marija Magdalena in druga Marija po angelovem naročilu

stekli povedat apostolom, kaj se je zgodilo, jima je prišel nasproti sam Jezus in oni dve sta pristopili k njemu in mu objeli noge. Iz česar je mogoče sklepati, da je Jezus po vstajenju od mrtvih imel pravo (snovno) telo, ki je ob vstajenju zapustilo zaprt in zapečaten grob, ne da bi ta bil odprt (Mt 28,2-9).³⁵³

³⁵³ Gre torej za čudež soobstoja dveh materialnih teles na istem prostoru, s katerim smo se srečali že pri poglavju o Marijinem deviškem porodu.

³⁵⁴ Da Marko podaja predvsem vsebino dogodka in ne kronologije velikonočnega jutra, je razvidno tudi iz tega, da po tem opisu doda, da se je Jezus po vstajenju od mrtvih najprej prikazal Mariji Magdaleni (Mr 16,9-10), kar ni v kronološkem kontekstu prejšnjih vrstic, saj je tam bilo več žena, ampak zgolj v vsebinskem kontekstu. V kronološkem smislu se je torej prihod žena h grobu v Mr 16,1-7 zgodil po Mt 28,2-9; torej Marko najverjetneje opisuje že drugi prihod Marije Magdalene in Marije Klopajeve k Jezusovemu grobu na velikonočno jutro.

V Markovem evangeliju je opisano, da so na velikonočno jutro prišle h grobu (kronološko gledano je to že drugi prihod žena k Jezusovemu grobu na velikonočno jutro) Marija Magdalena, Marija, Jakobova mati, in Salóma. Ko so uzrle grob, so videle, da je kamen od groba odvaljen, nakar so v grobu videle mladeniča, ki jim je oznanil Jezusovo vstajenje od mrtvih in za dokaz navedel prazen grob (Mr 16,1-7).³⁵⁴

Po Lukovem evangeliju so žene na velikonočno jutro našle prazen grob in to sporo-

čile apostolom (Lk 24,1-10).

Tudi v Janezovem evangeliju je bistvo velikonočnega jutra prazen grob in da Marija Magdalena Jezusa prepozna v telesu, potem ko ga je najprej zamenjala za vrtnarja (Jn 20,1-18).

Sporočilo, da je Jezus vstal od mrtvih s svojim zemeljskim telesom, je tako za Sveto pismo nedvoumno in nedvomno.

Poročila apostolov nam prinašajo tudi nekaj podrobnosti o Jezusovem telesu po vstajenju od mrtvih, tj. o njegovem povečanem telesu. Jezusa so po vstajenju na velikonočno jutro žene objemale, čeprav jim je sam to branil (Mt 28,2-9). Prav tako je Jezus na veliko noč z učencema prehodil pot v Emavs in se z njima pogovarjal, ne da bi onadva opazila, da je od mrtvih vstali učenik. Nista ga prepoznala vse do lomljenja kruha v Emavsu, ko jima je izginil izpred oči. Potemtakem je moral pred lomljenem kruha navzven izgledati kakor običajen človek (Lk 24,13-30). Markov evangelij celo poudarja, da se je njima prikazal v drugi obliki kakor Mariji Magdaleni (Mr 16,12). Ko sta se ta dva učenca vrnila v Jeruzalem na veliko noč zvečer in se z drugimi pogovarjala o tem, kar se jima je zgodilo, je prišel mednje Jezus pri zaklenjenih vratih (Jn 20,19), tako da so mislili, da vidijo duha. Jezus pa jim je dejal: »Kaj ste

preplašeni in zakaj se vam v srcu oglašajo dvomi? Poglejte moje roke in moje noge, da sem jaz sam. Potipljite me in pogledjte, kajti duh nima mesa in kosti, kakor vidite, da jih imam jaz« (Lk 24,38-39). Nato jim je pokazal noge in roke in pred njimi pojedel kos pečene ribe.³⁵⁵ Apostol Tomaž, ki ga takrat ni bilo med učenci, je verjel, da je Jezus vstal od mrtvih šele, ko ga je videl v telesu (Jn 20,24-29). Prav tako je Jezus, po svojem vstajenju od mrtvih, dal pri Tiberijskem jezeru apostolom jesti kruh in ribo, ki jo je sam pripravil na žerjavici (Jn 21,9-13). Apostol Peter se sklicuje na to, da so apostoli po Jezusovem vstajenju od mrtvih z njim jedli in pili (Apd 10,41).

Po navedenih pričevanjih apostolov – prič Kristusovega vstajenja – je torej Kristusovo telo po vstajenju od mrtvih, kljub temu da je bilo pravo telo, bivalo v poveličanem stanju, saj ga fizična stvarnost naravnega zemeljskega reda ni omejevala ne pri gibanju ne pri delovanju in se je ta nadnaravnost od mrtvih vstalega telesa skladala s fizično naravno danostjo, tako da so mogle priče, več kakor 500 prič, jasno spoznati (1 Kor 15,4-8), da je Kristus vstal od mrtvih v telesu in da le antikrist trdi nasprotno (2 Jn 4,5).

Apostoli so v Svetem pismu, ob pričevanju o Jezusovem vstajenju od mrtvih, zapustili tudi pričevanje o Jezusovem telesnem vnebohodu. Evangelist Marko poroča, da: »Je bil [Jezus] vzet v nebo in je sedel na Božjo desnico« (Mr 16,19). Luka pa opiše, kako se je to zgodilo: »Medtem ko jih je blagoslavljal, se je odmaknil od njih in se vzdignil v nebo« (Lk 24,51), kar še enkrat natančneje ponovi na začetku Apostolskih del: »Po teh besedah se je vzdignil pred njihovimi očmi in oblak ga je zastrl njihovim pogledom. Ko so po njegovem odhodu strmeli v nebo, glej, sta stala pri njih dva moža v belih oblačilih, ki sta rekla: 'Možje Galilejci, kaj stojite in gledate v nebo? Ta Jezus, ki je bil vzet od vas v nebo, bo prišel prav tako, kakor ste ga videli iti v nebo' (Apd 1,6-11). Tako je zopet nesporno poročilo Svetega pisma, da je Kristus šel v nebesa s poveličanim človeškim telesom.

³⁵⁵ Nekateri rokopisi dodajajo, da tudi sat medu.

³⁵⁶ Apostol Pavel še na več drugih mestih v svojih pismih razlaga vstajenje oz. poveličanje človeških teles.

Navedena dejstva o Kristusovem vstajenju so temelj za razlago apostola Pavla:³⁵⁶ »Kristus je vstal od mrtvih, prvenec tistih, ki so zaspali. Ker je namreč po človeku smrt, je po človeku tudi vstajenje mrtvih. Kakor namreč v Adamu vsi umirajo, tako bodo v Kristusu tudi vsi oživenjeni, vendar vsak po vrsti: najprej kot prvina Kristus,

³⁵⁷ Ta odlomek Svetega pisma Cerkev bere pri bogoslužju na praznik Marijinega vnebovzvetja.

³⁵⁸ Pri vseh ostalih očakih od Adama do Noeta je navedeno, da so umrli, le Henoha je Bog vzel. Gre torej za realno razliko od drugih. Poudarjeno je tudi, da je Henoh hodil z Bogom, tj. da je živel skladno z Božjo voljo, kar pri drugih očakih ni poudarjeno (prim. 1 Mz 5). Judovska tradicija je od nekdaj razlagala to svetopisemsko mesto v smislu njegovega vnebovzvetja.

potem pa tisti, ki so Kristusovi, ob njegovem prihodu« (1 Kor 15,20-23),³⁵⁷ ker: »Bog je obudil Gospoda in bo s svojo močjo obudil tudi nas« (1 Kor 6,14). »Vemo namreč, da bo tisti, ki je obudil Gospoda Jezusa, tudi nas obudil z Jezusom« (2 Kor 4,14). »Potemtakem niste več tujci in priseljenci, temveč sodržavljeni svetih in domačini pri Bogu« (Ef 2,19). »Ta bo z močjo, s katero si more podvreči vse, preobrazil naše bedno telo, tako da ga bo naredil podobno telesu svojega veličastva« (Flp 3,21).

Po nauku apostola Pavla, ki temelji na nauku Jezusa Kristusa, je torej Kristus prvenec vstajenja ljudi od mrtvih s telesom. Potemtakem je tudi prvenec Marijinega vstajenja od mrtvih s telesom. Po Kristusovem nauku bodo

namreč ob koncu sveta, ne le zveličani, ampak tudi pogubljeni vstali s telesom: »Tisti, ki so delali dobro, bodo odšli v vstajenje življenja, tisti pa, ki so delali húdo, v vstajenje obsodbe« (Jn 5,29), po splošnem pravilu: »Kakor namreč v Adamu vsi umirajo, tako bodo v Kristusu tudi vsi oživiljeni« (1 Kor 15,22).

Torej nauk o telesnem vstajenju od mrtvih in samo telesno vstajenje od mrtvih Sveto pismo vsebuje. V splošnem torej vsebuje tudi nauk o Marijinem telesnem povečanju in ni mogoče trditi, da bi Sveto pismo učilo, da Marijino telesno povečanje ni mogoče, ko pa bodo po nauku Svetega pisma vsi ljudje, torej tudi Marija in ne samo Marija, po zemeljski smrti ob koncu sveta vstali s svojim telesom. Kristusovo vstajenje od mrtvih in njegov vnebohod ter nauk ap. Pavla o vstajenju teles so tako prvi svetopisemski temelj za Marijino telesno vnebovzetje.

Glede na to, da je vstajenje oz. povečanje človeških teles oz. teles ljudi v splošnem nauku Svetega pisma vedno povezano s koncem sveta oz. Jezusovim prihodom v slavi in vesoljno Božjo sodbo (Mt 25,31.32.46; Jn 6,39-40.44.54; 11,24; 1 Tes 4,16; KKC 1001), se nam zastavlja vprašanje, ali je mogoče na podlagi Svetega pisma trditi oz. vsaj najti namig, da je bila Marija s telesom povečana pred »sodnim dnevom« oz. takoj ali hitro po koncu svojega zemeljskega življenja?

V Svetem pismu so opisani vsaj trije vstopi oz. prehodi v večnost s človeškimi telesi pred vesoljno Božjo sodbo in koncem sveta. (1) Najprej vnebovzetje očaka Henoha, ki je omenjeno tako v stari kot novi zavezi: »Henoh /.../ je hodil z Bogom, potem ga ni bilo več, kajti Bog ga je vzel« (1 Mz 5,24).³⁵⁸ »Po veri je bil Henoh vzet, da ni videl smrti, in

5.6

Kulturni pomen verske resnice o Marijinem telesnem vnebovzetju

Podobno kot so teološke razprave in liturgično praznovanje ter ljudske pobožnosti botrovale, da je verska resnica o Marijinem brezmadežnem spočetju postala splošno sprejeta tema na področju (krščanske) kulture, je isto mogoče zaznati tudi pri kulturnem vplivu verske resnice o Marijinem vnebovzetju, vendar s to razliko, da pri Marijinem vnebovzetju razprave, liturgija in ljudske pobožnosti niso toliko vplivale na dogmatizacijo likovnega tipa ali lirične temne in postopno očiščene legendarnosti, pač pa bolj na stalno navzočnost in pogostnost motiva.

Pri kulturnih stvaritvah, ki obravnavajo Marijino vnebovzetje, so najpogosteje ohranjene in skozi zgodovinska obdobja celo stopnjevane legendarne podrobnosti o načinu Marijinega vnebovzetja in dogodki, ki naj bi ga spremljali, saj so jih umetniki želeli čim bolj plastično-realistično upodobiti, kljub njihovi teološki banalnosti. V primeru verske resnice o Marijinem brezmadežnem spočetju samega dogodka niti ni bilo mogoče plastično upodobiti in je bilo tako nujno potrebno uporabiti simbole in alegorije, ki sta jim teologija in ikonografija natančno določili pomene in s tem tip upodobitve brezmadežnega spočetja oz. Brezmadežene popolnoma dogmatizirali. Ravno nasprotno pa se upodabljanje Marijinega vnebovzetja, ki pogosto želi predstaviti način vnebovzetja in ne vnebovzetje, izkaže za teološko neutemeljeno upodobitev, četudi je namenjeno bogoslužni rabi. Je pa res, da so takšne upodobitve v vernikih ob tem utrjevale tudi teološki pomen verske resnice, ki je na upodobitvah pogosto slabo izražen oz. se ga težko izrazi, kar pa ne velja za človeške predstave o načinu Marijinega vnebovzetja.

»Pražvor« evropskih umetniških stvaritev na temo Marijinega vnebovzetja je apokrif *Transitus*, ki ga v grški različici pripisujejo Psevdo-Janezu evangelistu, in v latinski inačici Melitonu iz Sard, sicer pa izhaja iz 4.

stoletja in je ohranjen v šestih knjigah. Ob tej t. i. tradiciji palmove veje⁴⁰⁹ obstajajo še druga manj vplivna in manj pomembna izročila o Marijinem vnebovzetju.

⁴⁰⁹ Palmova veja je bila že antični simbol zmage nad smrtjo, zaradi tega je v krščanski ikonografiji ob vnebovzetju tudi razpoznavni atribut mučencev.

⁴¹⁰ Ta knjiga jih navaja v podglavju: 5.2 Sveto izročilo o Marijinem telesnem vnebovzetju.

⁴¹¹ Razširjene tradicije poznajo še druge poudarke, kot so: Marijina selitev v Betlehem (Betlehemska tradicija); Mariji smrt napove sam Jezus, ko jo spremljajo device in apostola Peter in Janez (Koptska tradicija); Jezus pride po Marijino telo 206 dni po njeni smrti (Teodozijeve tradicija); zdravilna moč Marijinega mrtvega telesa in vseh pogrebnih predmetov; apostol Tomaž zamudi na Marijin pogreb, zato apostoli ob njegovem prihodu odprejo grob in ugotovijo Marijino vnebovzetje. Ob tem izročila poročajo še, da je bila Marija ob vnebovzetju stara 60 ali 72 let in je torej končala tek zemeljskega življenja okrog leta 42 ali 54.

⁴¹² Prizor spominja na Kristusov sprejem na zemlji, ko ga je Marija sprejela kot majhnega otroka. Zdaj pa v večnosti on sprejema njo.

Umetniki od nekdaj niso posvečali posebne pozornosti teološkim poudarkom spisa, ki so domala preveč abstraktni in s tem nepriljubljeni za upodabljanje.⁴¹⁰ So se pa umetniki zato osredotočali predvsem na naslednje legendarne poudarke, ki so za upodabljanje mnogo privlačnejši: da je Mariji smrt napovedal nadangel Gabriel; da so se pred smrtjo k Mariji čudežno vrnili vsi apostoli; da so apostole Judje ovirali že med Marijinim umiranjem in pozneje pri njenem pogrebu; da je Jezus prišel po Marijino dušo na prestolu s kerubi med angelskim petjem; da je Marija pred smrtjo molila svojega Sina in blago-

slovlila vsakega apostola posebej; da je nadangel Mihael Judu (velikemu duhovniku), ki je želel oskruniti (se dotakniti) Marijinega mrtvega telesa, odsekal obe roki; da je Jezus po treh (nekaj) dneh prišel po Marijino pokopano telo (Brozovič 2019, 50–52).⁴¹¹

Ta praznizvor umetniške teme *Marijinega vnebovzetja* se je kasneje v različnih variacijah odrazil na področju likovne in kiparske umetnosti, literature ter glasbe.

a) *Dormitio* ali *Koimesis* je najstarejši znani tip upodabljanja Marijinega vnebovzetja na bizantinskih ikonah. Ikona v spodnjem delu prikazuje Marijino smrtno posteljo, obdano z apostoli. V središču ikone pa dominantno stoji Kristus, upodobljen v nebeški slavi, tako da zavzema primarno mesto na ikoni. Upodobljen je v zlatih oblačilih z mandorlo in obdan z angeli ter gleda mrtvo telo svoje matere, ki leži neposredno pod njim, v rokah pa drži majhnega, v belo oblečenega otroka (dojenčka; deklico), ki predstavlja dušo Device Marije, po kateri je prišel k njeni smrtni postelji.⁴¹² Nad Kristusom se odpirajo nebeška vrata, skozi katera bo odnesel dušo svoje svete Matere v nebesa. Apostoli, ki obdajajo mrtvo telo Bogorodice, so osredotočeni na njo in ji s priklonom izkazujejo čast, kakor da Kristusa ne vidijo. Z njimi je praviloma upodobljenih še nekaj svetniških škofov (običajno: Jakob, Gospodov brat – sicer apostol; sv. Timotej Jeruzalemski; sv. Hierotheus Atenški in sv. Dionizij Areopagit) in nekaj sv. žená jeruzalemske Cerkve (Ephora, Abigaila in Jaela),

ki molijo, kar daje ikoni pridih pogreba. Pogosto je nekje spodaj na ikoni upodobljen tudi Jud, v nekaterih variacijah celo véliki duhovnik, brez rok in ob njem sv. nadangel Mihael z mečem, ki mu je odsekal obe roki, ker se je poskušal dotakniti Marijinega telesa oz. ga oskruniti (Brozovič 2019, 52; The Dormition 2010).

Ta oblika upodobitve z minimalnimi variacijami je še vedno klasična upodobitev med pravoslavni kristjani, medtem ko so se med latinskimi kristjani že v srednjem veku začeli razvijati novi tipi upodobitev Marijinega vnebovzetja. Najprej seveda »realistični« tip *Marijine smrti*, ki ohranja realizem ležeče Marije na smrtni postelji. Okoli leta 1400 pa so češki slikarji začeli upodabljati »idealistični« tip, na katerem Marija tik pred smrtjo popolnoma brezskrbno kleči pred posteljo in moli pred pogosto zaprepadenimi apostoli.

Že v srednjem veku, pogosto znotraj ciklov Kristusovega in Marijinega življenja, sta se na krščanskem zahodu razvila še dva osnovna tipa, ki se v slovenski umetnosti pojavita z zakasnitvijo v poznogotskih kombinacijah: *Marijino vnebovzetje* (okoli praznega sarkofaga so zbrani apostoli, ki gledajo v Marijo, ki jo angeli nesejo v nebo) in *Vnebovzeta* (samo Marija, ko jo angeli nesejo v nebo). Oba tipa sta svoj vrh v evropski baročni umetnosti dosegla v Tizianovi *Assunti* (1516–18), čeprav se

je tip odlično razvijal že od Giotta (+1337) naprej, ko je on praviloma ohranjal še bizantinsko shemo.⁴¹³ Na Slovenskem sta se tipa uveljavila šele po obdobju katoliške obnove, od 17. stoletja naprej pa sta bila prizora pogosto

Marijina smrt.
Konrad Lah.
Okrog 1460.
Ptuj, proštjska cerkev.
Marijina smrt

⁴¹³ Zanimivo je tudi, da je ohranjenih več Giottovih upodobitev vnebovzetja apostola in evangeliista Janeza.

upodobljena v ciklih Marijinega življenja. V baroku je prvi tip variiral tako, da apostolov niso več upodabljali, o Marijini predhodni smrti pa priča le še na dnu slike upodobljen (majhen) prazen (z rožami napolnjen) sarkofag. Bizantinsko tradicijo apostolov, zbranih ob Marijini smrtni postelji, je v baroku nadaljeval Caravaggio (1571–1610), ko je na svojih delih združeval tipa *Marijino vnebovzetje* in *Vnebovzeta*, le da je sarkofag nadomestil s posteljo in vse skupaj postavil v ambient baročne aristokratske spalnice (Pelikan 1996, 208).

V 17. stoletju so se v Evropi uveljavila Rubensova (1577–1640) *Vnebovzetja*, polna izrednega dinamizma, na katerih je Marija upodobljena, kakor da bi dobesedno »skočila«⁴¹⁴ iz sarkofaga, apostoli pa strmijo vanjo. Rubens se je zgledoval predvsem po

Annibalu Carracciju (1560–1609), ta pa pri Tizianovi (+1576) *Assunti*, ki stoji na čelu velikih novoveških upodobitev Marijinega vnebovzetja, na katerih Marijina drža odseva starokrščanski tip *orante*, ki ga je barok pozneje stopnjeval. Po Rubensovih *Vnebovzetjih* so bili sočasno izdelani bakrorezi, ki so njegovo zamisel motiva zanesli domala po vsej Evropi in so tako tipizirali prizor, ko ob praznem sarkofagu zbran apostolski zbor z nekaj ženami gleda v zraku lebdečo Marijo.

Marijino vnebovzetje.
Okrog 1680.
Nova Štifta pri Ribnici, podružnična cerkev.
Vnebovzeta

⁴¹⁴ Menaše uporablja izraz »bila izstreljena«.

Ob tem je v 17. stoletju začel tip Rubensovih *Vnebovzetij* variirati v tip *Marijino kronanje*. V 18. stoletju pa so začeli postopoma opuščati tip *Marijinega vnebovzetja* in upodabljati predvsem *Vnebovzeto*, odslej

⁴¹⁵ Do teh napak prihaja, ker ume-
tniki pogosto niso upoštevali kro-
nologije in so na teh upodobitvah
upodobili tudi svetnike, ki so živeli
na zemlji več stoletij po Marijinem
vnebovzetju in ob njenem prihodu
v nebesa torej še niso bili tam.

pogosteje v kiparski in ne slikarski izvedbi, ki pa je po kvaliteti za slikarsko izvedbo močno zaostajala. Ta tip se je pogosto prepletal s tipom *Apokaliptične žene* in v zgrešenih marioloških maksimalističnih težnjah celo z *Marijinim vnebohodom*.

Vzporedno s temi tremi tipi se je razvijal tudi tip *Marijinega sprejema v nebesih*, ki je pogosto napačno interpretiran kot upodobitev *Marije, kraljice svetnikov*, ali *Marije s svetniki*.⁴¹⁵ Značilnost tega tipa je, da upodablja Marijin prihod v nebesa, njeno postavitev na prvo mesto za Bogom, nad vse angele in svetnike in sam po sebi napoveduje naslednji trenutek, ki ga upodablja tip *Marijinega kronanja*.

Marijino kronanje so sicer v zahodni Evropi upodabljali že od 12. stoletja naprej v dveh osnovnih tipih. Prvi se je razvil v okviru francoske katedralne plastike, ki v osnovi kaže Kristusa in Marijo na njegovi desni, kako sedita na dvojnem prestolu. Variira pa način kronanja. (1) ali Kristus Marijo blagoslavlja in krona; (2) ali Kristus Marijo samo krona; (3) ali pa je Marija že kronana in jo Kristus le blagoslavlja. (1) Prvi tip tako poudarja enakopravnost kralja in kraljice v srednjeveški

Marijino kronanje.
Francesco Robba.
1722.
Ljubljana, Kongresni trg.
Marijino kronanje

Andrej Lažeta

Urata nebeška

Besedilo: Andrej Lažeta
Jezikovni pregled: Cvetka Rengeo
Korekturno branje: Lejla Križanič Krk

Oblikovanje in prelom: Janja Ošlaj
Slikovno gradivo:
arhiv Marjana Smerketa
iz Muzeja novejše in sodobne zgodovine Slovenije
(str. 81, 82, 84, 85, 86, 87, 157, 161,
202, 203, 204, 210, 262, 263, 264),
arhiv Narodne galerije (str. 82 zgoraj),
Škofija Trst (str. 83),
osebni arhiv avtorja,
Wikimedia Commons

Prva izdaja

Izid knjige odobril Škofijski ordinariat v Murski Soboti
Murska Sobota, 14. maj 2024, številka 74/24
Msgr. dr. Peter Štumpf SDB škof ordinarij

Izdala in založila: Družina d. o. o.
Za založbo: Tone Rode
Tiskano po naročilu v Sloveniji
Ljubljana 2024

*Tedaj se je odprlo Božje svetišče, ki je v nebesih,
in v svetišču se je prikazala skrinja zaveze !...!
Na nebu se je prikazalo veliko znamenje:
žena, ogrnjena s soncem, in luna pod njenimi nogami,
na njeni glavi pa venec dvanajstih zvezd.*

Raz 11,19a; 12,1

ZALOŽBA
DRUŽINA

29,90 EUR